

A pénzmosás elleni fellépés uniós dimenziói – a büntetőjogi szabályozás reformja Németországban

The EU dimension of the fight against money laundering –
criminal law reform in Germany

Jacsó Judit

Prof. Dr., tanszékvezető, egyetemi tanár
Miskolci Egyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar
jogjacso@uni-miskolc.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja a pénzmosás elleni büntetőjogi fellépésről szóló (EU) 2018/1673 irányelv sarokköveinek felvázolását követően bemutatni azt, hogy hogyan tett eleget egy uniós tagország, Németország, a jogharmonizációs kötelezettségének a büntetőjogi szabályozás területén.

Módszertan: A kutatás során a vonatkozó uniós joganyag bemutatására, valamint a német Büntető törvénykönyv pénzmosás bűncselekményének dogmatikai elemzésére került sor.

Megállapítások: Az európai uniós irányelvi szintű szabályozás ellenére a tagállami szabályozások között lényeges különbségek fedezhetőek fel. Németországban 2021. évi Btk. Novella egy paradigmaváltást hozott a pénzmosás büntetőjogi szabályozásában. Bevezetésre került ugyanis általa az alapcselekmények vonatkozásában az úgynevezett „all crime” szemlélet. Kiemelendő továbbá, hogy a német Btk. külön rendelkezik a külföldön elkövetett alapcselekmény büntetendőségének kérdéséről.

Érték: A pénzmosás határon átívelő elkövetési jellegére tekintettel hasznos lehet mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazó számára más tagállamok szabályozásának megismerése. Hazánkban a hatályos német szabályozást bemutató tudományos munka nem született az elmúlt időszakban.

Kulcsszavak: pénzmosás elleni fellépés, a pénzmosás uniós szabályozása, a pénzmosás bűncselekménye, pénzmosás kockázat

Abstract

Aim: The aim of study is to outline the cornerstones of the (EU) 2018/1673 Directive on combating money laundering by criminal law and to show how a Member State, Germany, has fulfilled its legal harmonization obligation in the field of the criminal law regulation.

Methodology: During the research, the relevant EU legislation was presented, and the German Criminal Code was analyzed in terms of the dogmatic analysis of the money laundering offence.

Findings: Despite the regulations of the EU Directives, there are significant differences between national regulations. The Amendment of the Criminal Code in 2021 introduced a paradigm shift in the criminal law regulation of money laundering in Germany. It introduced the so-called “all crime” approach in connection with the predicate offences. It is also worth mentioning that the German Criminal Code makes specific provision for the criminalization of the predicate offence committed abroad.

Value: Regarding the cross-border nature of money laundering, it may be useful for both legislators and practitioners to familiarize themselves with the legislation of other Member States. In Hungary, there has been no recent academic work on the German legislation in force.

Keywords: anti-money laundering, EU legislation on money laundering, money laundering offences, money laundering risk

Bevezető gondolatok

A pénzmosás jelentős kihívást jelent az Európai Unió pénzügyi rendszere és az uniós állampolgárok biztonsága szempontjából. Az uniós jogalkotó ezt felismerve már a kilencvenes évek elején irányelvi szintű szabályozásban¹ tett lépéseket azért, hogy megteremtse a pénzmosás elleni közös szabályozási keretrendszert, és ezáltal a tagállami szabályozásokat harmonizálja (Jacsó, 2012). Ezek az intézkedések azonban a preventív jellegű fellépések közé tartoztak. A pénzmosás elleni küzdelem területének uniós színterén mérföldkönek számít

1 A Tanács irányelve (1991. június 10.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzéséről.

a pénzmosás elleni büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemről szóló (EU) 2018/1673 irányelv (VI. Pénzmosás elleni irányelv)² elfogadása, amely a pénzmosás büntetőjogi tényállására és büntetőjogi jogkövetkezményeire vonatkozóan minimumszabályokat állapított meg a tagállamok számára (Jacsó 2011; Jacsó, 2019; Jacsó & Udvarhelyi, 2019; Udvarhelyi 2019).

A preventív jellegű irányelvek a pénzmosás „tilalmazásáról” rendelkeztek,³ ezzel szemben a VI. Pénzmosás elleni irányelv már *expressis verbis* előírja a tagállamok számára a deliktum büntetőjogi eszközökkel történő üldözését.⁴ Fontos hangsúlyozni, hogy az elmúlt három évtized alatt jelentősen átalakult a pénzmosás elleni harc célkitűzése. Kezdetben csak a kábítószer-kereskedelem, majd 2001-től már a terrorizmus finanszírozása elleni eszközként tekintettek rá, ma azonban a bűnözés elleni fellépés általános fegyverének számít. Fontos azt is kiemelni, hogy az Európai Unió tagállamait különböző uniós jogforrások kötelezik a pénzmosás kriminalizálására, a VI. Pénzmosás elleni irányelv mellett a PIF irányelv⁵ is tartalmaz releváns rendelkezéseket, amely azonban a IV. Pénzmosási irányelv pénzmosás fogalmára⁶ utal vissza. A PIF irányelv rendelkezéseinek megfelelő szabályozást a tagállamoknak korábban, már 2019. július 6-ig kellett elfogadniuk. A két irányelv azonban különböző követelményeket fogalmaz meg a pénzmosás tényállási elemeivel kapcsolatosan (Udvarhelyi, 2022; Madai 2019). Amennyiben a pénzmosás a PIF irányelv hatálya alá tartozó bűncselekményekből származó vagyona követik el, a IV. Pénzmosás elleni irányelvet kell alkalmazni, amely szigorúbb követelményeket fogalmaz meg (így például a saját pénz mosása tekintetében). A VI. Pénzmosás elleni irányelv ezen kívül speciális szabályokat állapít meg azokra az esetekre, amikor az alapcselekményt és a pénzmosást különböző államokban követik el (Kert, 2019).

Jelen tanulmány célja a pénzmosás elleni büntetőjogi fellépéstről szóló uniós irányelv sarokköveinek felvázolását követően bemutatni azt, hogy hogyan tett eleget egy uniós tagország, Németország, a jogharmonizációs kötelezettségének a büntetőjogi szabályozás területén és milyen változást hozott a 2021. évi Btk. módosítás a pénzmosás német büntetőjogi szabályozásában.

2 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1673 irányelve (2018. október 23.) a pénzmosás elleni büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemről (a továbbiakban VI. Pénzmosás elleni irányelv).

3 IV. Pénzmosás elleni irányelv 1. cikk (1) bekezdés.

4 VI. Pénzmosás elleni irányelv 3. cikk.

5 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1371 irányelve (2017. július 5.) az Európai Unió pénzügyi érdekeit érintő csalás elleni büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemről (a továbbiakban: PIF irányelv).

6 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/849 irányelve (2015. május 20.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmus-finanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről, a 648/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2006/70/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről.

A VI. Pénzmosás elleni irányelv pénzmosás bűncselekményére vonatkozó szabályozása

A VI. Pénzmosás elleni irányelv megalkotásával az uniós jogalkotó kifejezett célja volt a preventív jellegű szabályozási keretrendszer kiegészítése és megerősítése, és ezáltal az illetékes hatóságok közötti hatékonyabb és gyorsabb, határokon átnyúló együttműködés megkönnyítése. A pénzmosás transznacionális jellegére tekintettel önmagában a nemzeti vagy akár az uniós fellépés nem tud hatékonyan megvalósulni. Az uniós jogalkotó figyelemmel volt az irányelv megalkotásánál a nemzetközi szervezetek – különösen a Pénzmosás elleni Akciócsoport (Financial Action Task Force – a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi standardjait meghatározó kormányközi szervezet – továbbiakban: FATF) – által megfogalmazott ajánlásokra és nemzetközi dokumentumokra. Ahogyan arra az Európai Bizottság (továbbiakban: Bizottság) 2020-ban elfogadott cselekvési tervében utalt, az elmúlt három évtizedben az Európai Unió szilárd, az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlata⁷ által is alátámasztott szabályozási keretrendszert dolgozott ki a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelemhez,⁸ amely valójában az FATF sztenderdjein is túlmegegy.

A pénzmosás elkövetési tárgyaként a VI. Pénzmosás elleni irányelv a vagyont határozza meg. A legáldefiníció szerint e fogalom tágan értelmezendő.⁹ A vagyonnak meghatározott „büntetendő cselekményből” (azaz alapcselekményből) kell származnia. A VI. Pénzmosás elleni irányelv jelentősen kiszélesítette az alapcselekmények (büntetendő cselekmények) katalógusát, a generális szabály tekintetében azonban nem hozott változást. Az I. Pénzmosás elleni irányelv¹⁰ a Bécsi Egyezménynek megfelelően kizárólag a kábítószer-kereskedelemből származó bevételekre nézve írta elő a pénzmosás tilalmazását. A pénzmosás büntetőjogi üldözését a hiányzó kompetencia miatt nem írhatta elő, amelynek lehetőségét a 2009. december 1. napján hatályba lépett Lisszaboni Szerződés teremtett meg. Az alapcselekmények körét az uniós irányelvek fokozatosan kibővítették az FATF ajánlásokra figyelemmel.

7 Például Jyske Bank Gibraltar, C 212/11 és az LHU Zeng, C-190/17 ügyek, amely a Közösség területét elhagyó készpénz ellenőrzése során alkalmazandó nyilatkozattételi kötelezettség tárgyában benyújtott előzetes döntéshozatali eljárásban megállapította, hogy pénzmosás elleni küzdelem, amely a közrend védelmének célkitűzéséhez igazodik, olyan törvényes célnak minősül, amely alkalmas a Szerződésben garantált alapvető szabadságok korlátozásának igazolására.

8 A Bizottság Közleménye a pénzmosás és a terrorizmus-finanszírozás megelőzését szolgáló, átfogó uniós szakpolitikára irányuló cselekvési tervről (2020/C 164/06).

9 VI. Pénzmosás elleni irányelv 2. cikk 2. pont.

10 A Tanács 91/308/EGK irányelve (1991. június 10.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzéséről.

A pénzmosás alapcselekményeinek meghatározása többféleképpen történhet: a) általános jelleggel, azaz valamennyi büntetendő cselekményt érintően; b) egy „bűncselekményi katalógus” vagy c) egy büntetési tétel meghatározásával, amely felett valamennyi büntetendő cselekményből származó vagyoni rákövethető a pénzmosás. Az irányelv preambuluma alapvetésként rögzíti, hogy az alapcselekmény fogalmának valamennyi tagállamban egységesnek kell lennie.¹¹ Generális szabály, hogy a büntetendő cselekmény büntetési tételének felső határa egy évet meghaladó tartamú, illetve minimum büntetési tételt alkalmazó országok esetén hat hónapot meghaladó tartamú szabadságvesztés (szabadságelvonással járó intézkedés). Emellett azonban az irányelvben egy katalógus¹² is meghatározásra kerül, amely 21 bűncselekményi kört nevesít. Fontos hangsúlyozni, hogy nem szükséges annak pontos megállapítása a büntetőeljárás során, hogy a vagyoni rákövetendő cselekményből származik (így például nincs szükség az összes tényállási elem, illetve az elkövető személyazonosságának megállapítására). A pénzmosás miatti büntetőjogi felelősségre vonásnál nem feltétel az alapcselekményért való büntetőjogi felelősség korábbi vagy egyidejű megállapítása sem. A pénzmosással kapcsolatos büntetőeljárás szempontjából továbbá nem jelenthet akadályt, ha a büntetendő cselekményt másik tagállamban vagy valamely harmadik országban követték el, figyelemmel az irányelvben foglalt feltételekre (Bálint, 2016). Az elkövetés határon átvelő jellegére tekintettel különös jelentősége van a kettős inkriminációra vonatkozó irányelvi szintű szabályozásnak. A VI. Pénzmosás elleni irányelv előírja annak követelményét, hogy a másik tagállamban (harmadik államban) elkövetett alapcselekmény belföldi megvalósulása esetén büntetendő cselekménynek minősüljön.¹³ A tagállamok ezenkívül megkövetelhetik, hogy a szóban forgó magatartásnak az elkövetés helye szerinti másik tagállam vagy harmadik ország nemzeti joga alapján is bűncselekménynek kell minősülnie. Így tehát a kettős inkrimináció a nemzeti jog alapján követelményként rögzíthető. Ugyanakkor kivételt is tesz ezen szabály alól az irányelv meghatározott alapcselekmények esetén az uniós jogban meghatározottaknak megfelelően. Ezek az alábbi büntetendő cselekmények:

- bünszervezetben való részvétel és védelmi pénz szedése, beleértve a 2008/841/IB kerethatározatban foglalt bármely bűncselekményt;
- terrorizmus, beleértve az (EU) 2017/541 európai parlamenti és tanácsi irányelvben foglalt bármely bűncselekményt;

11 VI. Pénzmosás elleni irányelv, Preambulum 5. pont.

12 VI. Pénzmosás elleni irányelv, 2. cikk 1. pont.

13 VI. Pénzmosás elleni irányelv, Preambulum 12. pont, 3. cikk (3) bek.

- emberkereskedelem és migránsok csempészése, beleértve a 2011/36/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvben és a 2002/946/IB tanácsi kerethatározatban foglalt bármely bűncselekményt;
- szexuális kizsákmányolás, beleértve a 2011/93/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvben foglalt bármely bűncselekményt;
- kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott kereskedelme, beleértve a 2004/757/IB tanácsi kerethatározatban foglalt bármely bűncselekményt;
- korrupció, beleértve az Európai Közösségek tisztviselőit és az Európai Unió tagállamainak tisztviselőit érintő korrupció elleni küzdelemről szóló egyezményben és a 2003/568/IB tanácsi kerethatározatban foglalt bármely bűncselekményt.

Ezeknél az alapcselekményeknél tehát nem írhatja elő a tagállami büntetőjog a kettős inkrimináció követelményét a pénzmosás bűncselekményénél. Az elkövetési tárgy vonatkozásában kiemelendő továbbá, hogy nem lehet különbséget tenni aközött, hogy a vagyon közvetlenül vagy közvetett módon származik büntetendő cselekményből.¹⁴ A vagyon bűnös jellegére a szándékos pénzmosás esetén az elkövető tudatának mindenképpen ki kell terjednie, tehát az elkövetőnek az elkövetési magatartást annak tudtában kell kifejtenie, hogy a vagyon büntetendő cselekményből származik.¹⁵ Más kérdés, hogy ennek vizsgálatánál figyelembe kell venni az ügy összes körülményét, így például azt, hogy a vagyon értéke arányban áll-e a vádlott jogszerű jövedelmével, vagy, hogy a büntetendő cselekményre és a vagyonszerzésre azonos időszakon belül került-e sor. Így tehát a büntetendő cselekményből származó jellegre objektív ténybeli körülményekből is lehet következtetni.¹⁶

Az irányelv konkrétan meghatározza a szándékos pénzmosás bűncselekményének elkövetési magatartásait.¹⁷ Az alábbi táblázatban az objektív tényállási elemtől elhatároltan szemléltetjük az alanyi oldal szempontjából megfogalmazott elvárásokat.

14 Az Európai Parlament és a Tanács 2014/42/EU irányelve (2014. április 3.) a bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elkobzásáról.

15 VI. Pénzmosás elleni irányelv, 3. cikk.

16 VI. Pénzmosás elleni irányelv, Preambulum 13. pont.

17 VI. Pénzmosás elleni irányelv 3. cikk (1) bek.

1. számú táblázat

A pénzmosás fogalma

Objektív tényállási elemek: elkövetési tárgy, elkövetési magatartás	Alanyi oldal	
	Szándékosság	Célzat
a) A vagyon átalakítása vagy átruházása	Az elkövető tudatának ki kell terjednie a vagyon büntetendő cselekményből származó jellegére.	- A vagyon jogellenes eredetének eltitkolása vagy leplezése; vagy - az ilyen cselekmény elkövetésében részt vevő személy részére a tettehez fűződő jogkövetkezmények elkerüléséhez való segítségnyújtás célzata.
b) A vagyon valódi jellegének, forrásának, helyének, rendelkezésre állásának, mozgásának, a hozzá fűződő jogoknak vagy tulajdonjogának eltitkolása vagy leplezése		-
c) A vagyon megszerzése, birtoklása vagy használata	Az elkövető tudatának a szerzés időpontjában ki kell terjednie a vagyon büntetendő cselekményből származó jellegére.	-

Forrás: A táblázat a szerző saját szerkesztése.

Fontos hangsúlyozni, hogy az irányelv előírja a tagállamok számára – meghatározott elkövetési magatartások tekintetében – a „saját jövedelem tisztára mosásának” büntetendővé tételét, így az a) és b) pontban említett elkövetési magatartások esetén (átalakít, átruház, eltitkol, elleplez), ha „*azt olyan személyek valósítják meg, akik elkövették vagy részt vettek abban a büntetendő cselekményben, amelyből a vagyon származik*”.¹⁸ Nem írja elő viszont a saját pénz mosásának büntetendőségét – a ne bis in idem elvre figyelemmel – a vagyon pusztá megszerzése, birtoklása vagy felhasználása esetén. Így tehát a tagállamoknak a saját pénz mosását nem általános jelleggel kell kriminalizálniuk a jogharmonizáció során.

Kérdésként merül fel, hogy az uniós jog a pénzmosás gondatlan alakzatának büntetendőségét előírja-e a tagállamok számára, amelyre igenlő válasz adható (a tudatos gondatlanság és a hanyagság is előfordulhat).¹⁹ Megjegyzendő azonban, hogy az irányelv magyar nyelvű változatával szemben a német és angol nyelvű hivatalos fordítása arra enged következtetni, hogy az uniós jogalkotó a tagállamok mérlegelésére bízta a gondatlan alakzat büntetendővé tételét (Jacsó, 2019).

További rendelkezéseket találunk a bűnsegély, a felbujtás, a kísérlet büntetendőségéről, valamint a természetes és jogi személyekkel szemben alkalmazható

18 VI. Pénzmosás elleni irányelv 3. cikk (5) bek.

19 VI. Pénzmosás elleni irányelv 3. cikk (2) bek. „...az elkövető gyanította vagy tudnia kellett volna, hogy a vagyon büntetendő cselekményből származik.”

szankciókról (súlyosító körülményekről), az elkobzásról és a joghatóságról.²⁰ A szabadságvesztés tekintetében a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a pénzmosás büntetési tételének felső határa legalább négy év szabadságvesztés legyen.

A tagállamoknak 2020. december 3-ig kellett eleget tenniük a VI. Pénzmosás elleni irányelv átültetéséből eredő jogharmonizációs kötelezettségüknek, amely Németországban egyet jelentett a pénzmosás büntetőjogi szabályozásának reformjával. A pénzmosással szembeni hatékonyabb fellépésről szóló törvény²¹ hatályba lépésével az úgynevezett „all-crime” szemlélet került bevezetésre, amely alapján általános jelleggel, bármely büntetendő cselekményből származó vagyontárgyra nézve elkövethetővé vált a pénzmosás.²² Így az alapcselekmények köre már nem szűkül le a szervezett bűnözésre és a súlyos bűncselekményekre, és a korábbi megoldással szakítva, amely bűncselekményi katalógushoz tartozást írt elő az alapcselekmények vonatkozásában, a pénzmosás a bűnözés elleni fellépés „általános” eszközévé vált (Gaseas, 2021), amely azonban számos – a jogtudomány körében is kritikát kiváltó – kérdést vetett fel. A jogalkotó a hatékony jogalkalmazás érdekében az arányosság és a jogállamiság követelményét tette félre – fogalmazta meg éles kritikáját Jens Bülte (2021) a hatályos szabályozással összefüggésben.

Pénzmosás elleni küzdelem Németországban

A pénzmosás kockázata

Becslések szerint Németországban a bűnözők 100 milliárd eurót moshatnak tisztára évente (Transparency International, 2021). 2009-ben a Bundeskriminalamt (BKA)²³ által készített jelentés a tisztára mosott pénzek összegét még 25–30 milliárd euró közötti összegben becsülte meg (Harnischmacher, 2009).

Számos olyan körülmény nevesíthető, amely alapján Németországban a pénzmosás kockázata magasnak tekinthető. Németországnak van az Európai Unió tagállamai közül az egyik legfejlettebb gazdasága. Itt található a világ hatodik legnagyobb tőzsdéje, valamint az euróövezet legnagyobb bankszektoraival rendelkezik. Ezen uniós tagország szerepe nemcsak a pénzügyi szektorban jelentős, hanem az is jellemzi, hogy a gazdasági erejének egyik legfontosabb

20 VI. Pénzmosás elleni irányelv, 4–10. cikk.

21 Gesetz zur Verbesserung der strafrechtlichen Bekämpfung der Geldwäsche vom 09. 03. 2021 (BGBl I S. 327),

22 StGB 261. § Geldwäsche.

23 Német Bűnügyi Rendőrségi Hivatal.

összetevője a sok kis- és középvállalkozásból ered. Ebből kifolyólag kiemelkedő számú nem pénzügyi szolgáltató kötelezett tartozik a pénzmosás elleni preventív intézkedések hatálya alá. A bűncselekményekből származó jövedelmek 20–30%-át nem a pénzügyi ágazatban mossák tisztára – hívja fel a veszélyekre a figyelmet egy kutatás eredményeként a Bussmann és Vockrodt (2016) szerzőpáros. Mindemellett megemlítendő, hogy a pénzügyi/gazdasági tranzakciók 75%-a készpénzben történik, úgy, hogy nincs korlátja a készpénzes tranzakcióknak, így gyakran az ingatlanok vásárlása is készpénzzel történik. Földrajzilag kiemelendő az ország központi elhelyezkedése és gazdaságának nemzetközi összefonódása, amely tényezők szintén magukban hordják a pénzmosás kockázatát (FATF, 2022). Mindezek kiemelésére azért volt szükség, mert a pénzmosás elleni preventív fellépés egyik meghatározó jellemzője a kockázatalapú megközelítés.

Szabályozási keretrendszer alappillérei

A német pénzmosás elleni szabályozás a nemzetközi sztenderdeknek megfelelően alapvetően két pilléren nyugszik, amely egyrészt a büntetőjogon kívüli, másrészt a büntetőjogi szabályozást foglalja magába.

A IV. Pénzmosás elleni irányelv²⁴ átültetése céljából Németországban egy új Pénzmosás elleni törvény (a továbbiakban: Pmt.)²⁵ került elfogadásra, amely 2017-ben lépett hatályba és a preventív jellegű rendelkezéseket foglalja magába.²⁶

A Pmt. lényegi változást vezetett be a Pénzmosás elleni információs egységek (Zentralstelle für Finanztransaktionsuntersuchungen; továbbiakban: FIU) (URL1) szabályozásában. A FIU-hoz érkező jelentések száma évről évre növekedő tendenciát mutatott, azonban ezzel párhuzamosan a bűnügyi statisztikában a pénzmosás tekintetében nem volt változás. A korábban decentralizált formában működő német FIU, immár centralizált formában végzi operatív elemző-értékelő tevékenységét, integrálva a vámhatóság szervezeti rendszerébe. Problémát jelentett továbbá, hogy a német FIU-hoz érkező nagyszámú bejelentések ellenére a bűnüldöző hatóságok a pénzügyi információkat csak ritkán használták fel a büntetőeljárásban.

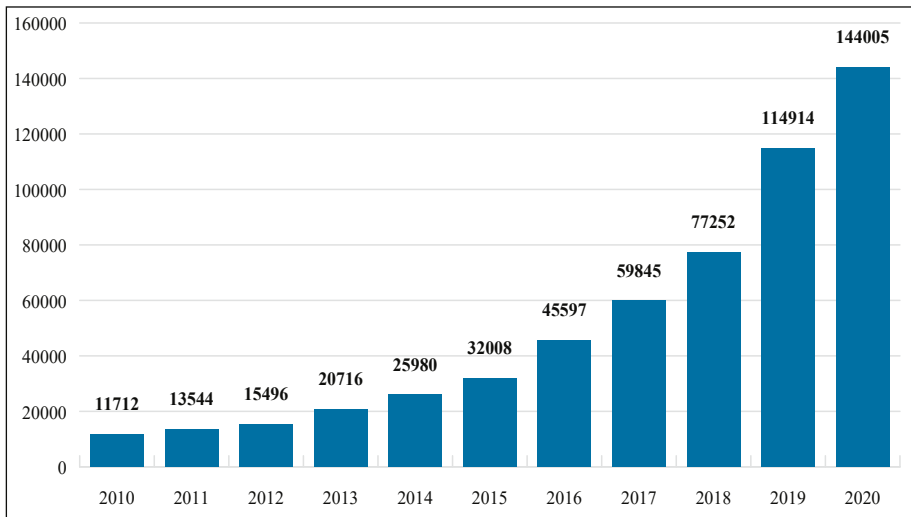
24 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/849 Irányelve (2015. május 20.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmus-finanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről, a 648/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2006/70/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 141, 2015.6.5., 73–117.

25 Geldwäschegesetz – GwG.

26 Geldwäschegesetz (Gesetz über das Aufspüren von Gewinnen aus schweren Straftaten), 2017. 06. 23. (BGBl. I S. 1822), hatályba lépett: 2017. június 26. napján.

1. számú ábra

Bejelentések számának alakulása a német FIU jelentése alapján 2010–2020 között

Forrás: (URL1).

Az ábra alapján látható, hogy a Pmt. által kötelezett szolgáltatóktól 2020-ban a német FIU-hoz összesen 144 005 jelentés érkezett, a 2019-es adathoz képest ez 25%-os növekedést jelent. Így megállapítható, hogy az elmúlt tíz évben a jelentések éves mennyisége több mint tizenkétszeresére nőtt.

Ami a büntetőjogi fellépést illeti, hangsúlyozandó, hogy a német Btk. a pénzmosást 1992-ben kriminalizálta.²⁷ Jogpolitikai cél volt a szervezett bűnözés elleni fellépés, illetve több nemzetközi kötelezettségvállalás is ösztönözte a cselekmény kriminalizálását (Jacsó & Udvarhelyi, 2017). A Btk. a szabályozás hatályba lépése óta, azaz három évtized alatt, számos alkalommal módosult. Ezen reformok jelentős része – összhangban az uniós jogharmonizációs elvárásokkal – az alapcselekményi kör kibővítését célozta. Ezáltal Németországban a pénzmosás deliktuma összesen 32 módosítás által nyerte el jelenleg hatályos formáját, így ezt a bűncselekményt tekinthetjük a német Btk. leggyakrabban módosított törvényi tényállásának (Gazeas, 2021).

A 2021. évi Btk. Novella 2021. március 18. napján lépett hatályba, amely egy paradigmaváltást hozott a pénzmosás büntetőjogi szabályozásában. Bevezetésre

27 StGB 261. § Geldwäsche; Verschleierung unrechtmäßig erlangter Vermögenswerte (Pénzmosás; illegálisan megszerzett vagyontárgyak elrejtése).

került ugyanis az alapcselekmények vonatkozásában az úgynevezett „*all crime*” szemlélet, és ezzel szigorúbbá vált e cselekmény szabályozása, amely kihatott a Pmt. által meghatározott szolgáltatókra is. 2021 előtt a pénzmosás kizárólag a Btk.-ban meghatározott alapcselekmény-katalógushoz tartozó deliktumok vonatkozásában volt büntetendő. Az új szabályozással a büntetőjogi felelősségre vonás határa Németországban jelentősen kiszélesedett. A módosítással a jogalkotó eleget tett a VI. pénzmosás elleni irányelv átültetéséből eredő jogharmonizációs kötelezettségének, de valójában azon túl is terjeszkedett, hiszen szigorúbb szabályozást vezetett be annak érdekében, hogy a bűnüldöző hatóságok munkáját, különösen a bűncselekmény elkövetésének bizonyítását megkönnyítse. A hatékony jogalkalmazás volt tehát a módosítás alapvető mozgatórugója. Az alábbiakban a német Btk. pénzmosás bűncselekményének dogmatikai elemzését a speciális szabályozási megoldások bemutatására fókuszálva végezzük el.

A pénzmosás jogi tárgyának meghatározása Németországban nem egységes, az azonban megállapítható, hogy általa több jogi tárgy részesül védelemben [így az állam büntető igazságszolgáltatáshoz fűződő érdeke (nyomozás), a pénzügyi, gazdasági élet, az alapcselekmény jogi tárgya] (Fischer, 2017).

A pénzmosás törvényi tényállása a német Btk.-ban (StGB 261.§)

A német Btk.²⁸ a szándékos pénzmosás két alapesetét szabályozza. Az első alapeset szerint „*aki a jogellenes cselekményből származó tárgyat,*

- 1. elrejti,*
- 2. azzal a szándékkal, hogy annak felfedezését, elkobzását vagy eredetének felkutatását megghiúsítsa, átalakítja, átruházza vagy átadja,*
- 3. saját maga vagy egy harmadik személy számára azt megszerzi, vagy*
- 4. saját maga vagy harmadik személy számára megőrzi vagy felhasználja, ha a megszerzés időpontjában ismerte annak eredetét.”²⁹*

A büntetési tétel felső határa *öt évig terjedő szabadságvesztés*, alternatív szankcióként pedig pénzbüntetés szabható ki (Jacsó & Udvarhelyi, 2017).

Fontos hangsúlyozni, hogy az 1., 3. és 4. pontban szabályozott alakzatokra speciális rendelkezések vonatkoznak. Egyrészt kivételt képez a büntetőjogi rendelkezés hatálya alól az az elkövetési tárgy, amelyet egy harmadik személy korábban anélkül szerzett meg, hogy ezzel jogellenes cselekményt követett volna el. Ez a szabály a pénzmosás tényállásában a cselekmény kriminalizációja

²⁸ StGB 261. § Geldwäsche (Pénzmosás).

²⁹ StGB 261. § (1) bek.

óta megtalálható volt (Tiedemann, 2008). Másrészt speciális szabály vonatkozik a „védőügyvéd honoráriumának elfogadására” is, amely akkor büntetendő, ha a védőügyvéd a honorárium elfogadásának időpontjában „biztosan tudott” a dolog eredetéről. Ezzel a Német Szövetségi Alkotmánybíróság által megfogalmazott követelményt rögzítette a törvényi tényállásban a jogalkotó³⁰ (Jacsó & Udvarhelyi 2017; Kőhalmi, 2002).

A pénzmosás második alapesete szerint olyan tények elhallgatása vagy elplezése büntetendő, amelyek az (1) bekezdésnek megfelelően jelentőséggel bírhatnak az elkövetési tárgy felkutatása, elkobzása vagy eredetének megállapítása szempontjából.³¹

Stádiumtani szempontból kiemelendő, hogy a pénzmosás kísérlete is büntetendő. Ennek külön szabályozása azért indokolt, mert a büntetési tétel alsó határa egy év alatt került meghatározásra, azaz a pénzmosás alapesete vétségnek minősül. Az általános részi szabályozás alapján ebben az esetben a kísérlet büntetendőségéhez annak kifejezett törvényi szabályozása szükséges.

Mindkettő alapeset vonatkozásában súlyosító körülmény, ha a Pmt. hatálya alá tartozó kötelezetti körhöz tartozik az elkövető.³² A büntetési tételkeret ekkor három hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztés. Különösen súlyos esetekben a büntetés hat hónaptól tíz évig terjedő szabadságvesztés [így az üzletszerűen vagy pénzmosás elkövetésére létrejött bünszövetség („Bande”) tagjaként történő elkövetés esetén].³³ A német Btk. sajátos megoldásként csupán úgynevezett példálózó felsorolással határozza meg a súlyosabb megítélés alá tartozó eseteket („Regelbeispiele”) (Jacsó & Udvarhelyi, 2017).

A pénzmosás gondatlan alakzat abban az esetben büntetendő, ha az elkövető gondatlanságból nem ismeri fel, hogy az (1) bekezdésben meghatározott cselekményből származik a vagyontárgy. Megemlítendő, hogy a német jogalkotó már az uniós jogból eredő jogharmonizációs kötelezettséget megelőzően bevezette a pénzmosás gondatlan alakzatának büntetendőségét (Dannecker, 2019). A büntetési tételkeret a szándékos alakzathoz képest alacsonyabban került meghatározásra (két évet meg nem haladó szabadságvesztés vagy pénzbüntetés). Kivétel képez azonban a védőügyvéd honoráriumának elfogadása, amely által egyértelművé tette a jogalkotó, hogy az kizárólag szándékos elkövetés esetén büntetendő.³⁴

30 Lásd a Német Szövetségi Alkotmánybíróság (Bundesverfassungsgericht) határozatát a korábbi szabályozás restriktív alkalmazási követelményéről a védőügyvédek megbízási díjának elfogadásával összefüggésben: BVerfG 2 BvR 2558/14, 2 BvR 2571/14, 2 BvR 2573/14 (2. Kammer des Zweiten Senats) - Beschluss vom 28. Juli 2015 (OLG Bamberg / LG Würzburg / AG Würzburg).

31 StGB 261. § (2) bek.

32 StGB 261. § (4) bek.

33 StGB 261. § (5) bek.

34 StGB 261. § (6) bek.

Németországban saját pénz mosását, az alapcselekmény elkövetőjének büntetendőségét az 1998-ban elfogadott *Szervezett bűnözés elleni harcról szóló törvény* vezette be, amely azonban korlátozott körben alkalmazandó a kétszeres értékelés tilalmára tekintettel. „Az alapbűncselekményben való részvétel miatt büntetendő személy csak akkor büntethető az (1)-(6) bekezdések szerint, ha a vagyontárgyat úgy hozza forgalomba, hogy eltitkolja annak jogellenes eredetét.”³⁵

A német Btk.-ban a tevékeny megbánásra vonatkozó szabályozás is található, e szerint nem büntethető, aki a bűncselekményt önként bejelenti az illetékes hatóságnak, vagy önként intézkedik a bejelentés megtételéről, kivéve, ha a bűncselekményt részben vagy egészben már felfedezték az adott időpontban, és az elkövető ezt tudta vagy számíthatott rá. További konjunktív feltétele a büntetendőséget megszüntető ok alkalmazásának az elkövetési tárgy biztosításában való közreműködés.³⁶

Kiemelendő továbbá, hogy a német Btk. külön rendelkezik a külföldön elkövetett alapcselekmény büntetendőségének kérdéséről. A 2021. évi reformot megelőzően általános követelmény volt a kettős inkrimináció, így nemcsak a német Btk. hanem az alapcselekmény elkövetésének helye szerint is büntetendőnek kellett lennie a cselekménynek. A hatályos Btk. alapján megmarad ugyan a kettős inkrimináció főszabályként (e szerint feltétel egyrészt a német Btk. alapján jogellenes cselekmény és az elkövetés helye szerint büntetendő cselekmény), de a VI. Pénzmosás elleni irányelvben nevesített deliktumok esetében már nem követelmény az elkövetés helye szerinti büntetendőség, önmagában az irányelvben felsorolt bűncselekményi körhöz tartozás elegendő.

A hatályos szabályozással szemben megfogalmazott kritikák leginkább a bagatellcselekmények problematikáját jelenítik meg, amellyel párhuzamosan a bűnüldöző hatóságok leterheltsége is jelentősen nőni fog, és féltő, hogy a túl sok „kis hal” miatt a „nagy halak” elkerülnek a büntetőjogi felelősségre vonást.

Összegzés

A pénzmosás elleni intézményrendszer fokozatosan vált a bűnözés – elsősorban a vagyongyarapodással együtt járó büntetendő cselekmények – elleni fellépés általános eszközévé. E tendenciára például szolgálhat a pénzmosás németországi szabályozása is.

35 StGB 261. § (7) bek.

36 StGB 261. § (8) bek.

Az FATF plenáris ülése által 2022 júniusában elfogadott 4. körös országértékelés megállapította, hogy az elmúlt években számos, a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni hatékonyabb fellépést szolgáló lépés történt Németországban, de még mindig kritikaként fogalmazta meg azt is, hogy a kockázati besorolásához képest alacsony számú a pénzmosás miatti büntetőeljárások száma (FATF, 2022).

Magyarország a nemzetközi kötelezettségvállalásainak eleget téve az 1994. évi IX. törvénnyel kriminalizálta a pénzmosást. Hazánkban a pénzmosás alapcselekményeinek köre jóval korábban, az 1999. évi CXX. törvénnyel, 2000. március 1-jétől kezdődő hatállyal kibővült valamennyi szabadságvesztéssel büntetendő cselekményre. Majd a IV. Büntető törvénykönyvvel (2012. évi C. tv.) bevezetésre került az „*all-crime*” szemlélet az alapcselekményekkel összefüggésében. Mind a német szabályozás, mind pedig a hazai pénzmosás büntetőjogi tényállása alapján megállapíthatjuk, hogy a VI. Pénzmosás elleni irányelvben megfogalmazott követelménytől jóval szélesebb körben határozta meg az alapcselekmények körét.

Felhasznált irodalom

- Bálint P. (2016). A pénzmosást megelőző alapbűncselekmény dilemmái. *Belügyi Szemle* 64(9), 65–75. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2016.9.4>
- Bülte, J. (2021). Reform des § 261 StGB: Vermeintlich effektive Abschöpfung statt Rechtsstaatlichkeit. *Geldwäsche & Recht*, 1(1), 8–11.
- Dannecker, G. (2019). Pénzmosás és korrupció – a német büntetőjog szabályozása és sajátosságai. In Farkas Á., Dannecker, G. & Jacsó J. (Szerk.), *Az Európai Unió pénzügyi érdekei védelmének büntetőjogi aspektusai – különös tekintettel az adócsalás, a korrupció, a pénzmosás és a büntetőjogi compliance nemzeti szabályozására, valamint a kiberbűnözésre* (pp. 238–255). Wolters Kluwer Kiadó Kft.
- Bussmann, K.-D. & Vockrodt, M. (2016). Geldwäsche-Compliance im Nicht-Finanzsektor: Ergebnisse aus einer Dunkelfeldstudie. *Compliance-Berater*, 5(2), 138–143.
- FATF (2022). *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures Germany Mutual Evaluation Report*. Fourth Round Mutual Evaluation Report, FATF. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer4/Mutual-Evaluation-Report-Germany-2022.pdf>
- Fischer, T. (2017). *Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen*. C.H. Beck, München.
- Gaseas, N. (2021). Das neue Geldwäsche-Strafrecht: Weitreichende Folgen für die Praxis. *Neue Juristische Wochenschrift*, 75(15), 1041–1046.
- Gál I. L. (Szerk.) (2005). *A pénzmosás elleni küzdelem aktuális kérdései*. PTE Állam-és Jogtudományi Kar Büntetőjogi Tanszék.

- Harnischmacher, R. F. J. (2009). Geldwäsche – Money Laundering. *Die Kriminalpolizei*, 11(9). <https://www.kriminalpolizei.de/ausgaben/2009/dezember/detailansicht-dezember/artikel/geldwaesche-money-laundering.html>
- Jacsó, J. (2011). Freiheit und Sicherheit im Spiegel der Geldwäschebekämpfung in Europa. In Karsai, K., Nagy, F. & Szomora, Zs. (Eds.), *Freiheit – Sicherheit – (Straf)Recht. Beiträge eines Humboldt-Kollegs* (pp. 103–127). V&R unipress, Universitätsverlag Osnabrück.
- Jacsó J. (2013). A pénzmosás elleni fellépés dimenziói Európában: múlt, jelen és jövő. *Kriminológiai Közlemények* (72), 47–69.
- Jacsó J. & Udvarhelyi B. (2017). A Bizottság új irányelvjavaslata a pénzmosás elleni büntetőjogi fellépésről az egyes tagállami szabályozások tükrében. *Miskolci Jogi Szemle*, 12(2), 39–58.
- Jacsó J. (2019). Gondolatok az Európai Unió pénzmosás elleni büntetőpolitikájáról a hatodik Pénzmosás elleni uniós irányelv tükrében. In Bárd P., Borbíró A. & Gönczöl K. (Szerk.), *Kriminológia és kriminálpolitika a jogállam szolgálatában. Tanulmányok Lévay Miklós tiszteletére* (pp. 401–411). ELTE Eötvös Kiadó.
- Jacsó J. & Udvarhelyi B. (2019). A pénzmosás elleni küzdelem Magyarországon. In Farkas Á., Dannecker, G. & Jacsó J. (Szerk.), *Az Európai Unió pénzügyi érdekei védelmének büntetőjogi aspektusai – különös tekintettel az adócsalás, a korrupció, a pénzmosás és a büntetőjogi compliance nemzeti szabályozására, valamint a kiberbűnözésre* (pp. 295–309). Wolters Kluwer Kiadó Kft.
- Kert R. (2019). Az implementáció szükségessége a pénzmosás, a korrupció és a hűtlen kezelés terén. In Farkas Á., Dannecker, G. & Jacsó J. (Szerk.), *Az Európai Unió pénzügyi érdekei védelmének büntetőjogi aspektusai – különös tekintettel az adócsalás, a korrupció, a pénzmosás és a büntetőjogi compliance nemzeti szabályozására, valamint a kiberbűnözésre* (pp. 227–237). Wolters Kluwer Kiadó Kft.
- Kóhalmi L. (2005). Ügyvédek és pénzmosás. In Gál I. L. (Szerk.), *A pénzmosás elleni küzdelem aktuális kérdései* (pp. 89–97). Pécsi Tudományegyetem.
- Madai S. (2019). Nem csalás, de ámtás? Dogmatikai megjegyzések a PIF Irányelvhez. *Miskolci Jogi Szemle*, 14(2ksz), 131–140.
- Tiedemann, K. (2007): *Wirtschaftsstrafrecht. Besonderer Teil mit wichtigen Gesetzes- und Verordnungstexten*. Carl Heymanns Verlag, München.
- Transparency International (2021). *Geldwäschebekämpfung in Deutschland. Probleme, Lösungsvorschläge und Beispielfälle*. https://www.transparency.de/fileadmin/Redaktion/Publicationen/2021/Studie_Geldwa_sche-in-Deutschland_210706.pdf
- Udvarhelyi B. (2019). *Az Európai Unió anyagi büntetőjoga a Lisszaboni Szerződés után*. Patrocini-um Kiadó.
- Udvarhelyi B. (2022). *Kézikönyv az Európai Unió pénzügyi érdekeinek védelméről*. Patrocini-um Kiadó.

A cikkben szereplő online hivatkozás

URL1: *Jahresbericht 2020 Financial Intelligence Unit Deutschland*. https://www.zoll.de/DE/FIU/Fachliche-Informationen/Jahresberichte/jahresberichte_node.html

Alkalmazott jogszabályok

Strafgesetzbuch (StGB). In der Fassung der Bekanntmachung vom 13.11.1998 (BGBl. I S. 3322) zuletzt geändert durch Gesetz vom 04.12.2022

A Tanács 91/308/EGK irányelve (1991. június 10.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzéséről

(EU) 2015/849 irányelve (2015. május 20.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről, a 648/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2006/70/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1673 irányelve (2018. október 23.) a pénzmosás ellen büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemlről

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/849 irányelve (2015. május 20.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről, a 648/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2006/70/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről

A Bizottság Közleménye a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás megelőzését szolgáló, átfogó uniós szakpolitikára irányuló cselekvési tervről

A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a határokon átnyúló tevékenységekhez kapcsolódó és a belső piacot érintő pénzmosási és terrorizmusfinanszírozási kockázatok értékeléséről

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Jacsó J. (2023). A pénzmosás elleni fellépés uniós dimenziói – a büntetőjogi szabályozás reformja Németországban. *Belügyi Szemle*, 71(5), 905–920. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.5.9>